

ผลของการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ต่อผลผลิตและคุณภาพของเมล็ด พันธุ์หญ้ากินนีมอมบาซา

บุญส่ง เลิศรัตนพงศ์¹ ศุภวันจักรี ดอนไสว² อภินันท์ จินดานิรตุล³

บทคัดย่อ

ดำเนินการศึกษาผลผลิตและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์หญ้ากินนีมอมบาซา (*Panicum maximum* cv. Mombaza) เมื่อใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในอัตราและช่วงเวลาการใส่ปุ๋ยต่างกันในพื้นที่จังหวัดยโสธร ระหว่างเดือนเมษายน 2552 ถึงเมษายน 2553 ระยะเวลา 1 ปี วางแผนการทดลองแบบ Complete Randomized Design มี 4 ซ้ำ สิ่งทดลองประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ปลูกโดยไม่ใส่ปุ๋ย กลุ่มที่ 2 ใส่พร้อมปลูกอัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ กลุ่มที่ 3 แบ่งใส่ 2 ครั้ง คือ ใส่พร้อมปลูกอัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ช่วงหญ้ากินนีมอมบาซาเริ่มตั้งท้องหรือก่อนออกดอกประมาณ 1 เดือน อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ และกลุ่มที่ 4 ใส่พร้อมปลูกอัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่

ผลการทดลอง พบว่า การใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 โดยแบ่งใส่ 2 ครั้ง คือ ใส่พร้อมปลูกอัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ช่วงหญ้ากินนีมอมบาซาเริ่มตั้งท้องหรือก่อนออกดอกประมาณ 1 เดือน อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ จะได้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ของหญ้ากินนีมอมบาซา สูงสุด คือ 129.9 กิโลกรัมต่อไร่ แต่ถ้าใส่ช่วงพร้อมปลูกเพียงครั้งเดียว อัตรา 25 และ 50 กิโลกรัมต่อไร่ จะได้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ 49.19 และ 59.45 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากทุกกลุ่มมีคุณภาพดี คือ มีความงอก ความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ และมีน้ำหนัก 1,000 เมล็ด อยู่ระหว่าง 78.33-79.67 , 99.07-99.58 เปอร์เซ็นต์ และ 1.606-1.620 กรัม ตามลำดับ

คำสำคัญ : เมล็ดพันธุ์ หญ้ากินนีมอมบาซา ปุ๋ยสูตร 15-15-15

เลขทะเบียนผลงาน : 55(2)-0214-090

¹ สถาบันพัฒนาอาหารสัตว์สกลนคร จ.สกลนคร

² สถาบันพัฒนาอาหารสัตว์ยโสธร อ.เมือง จ.ยโสธร

³ กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กรุงเทพฯ

Effect of Rate and Application Time of Mixed Fertilizer(15-15-15) on Seed Yield and Seed Quality of *Panicum maximum* cv. Mombaza

Boonsong Ledruttanapong¹ Supawanchack-kri Donsawai² Apinun Jindanilatul³

Abstract

This experiment was conducted to study the effect of mixed fertilizer (15-15-15) rate and application time on seed yield and seed quality of *Panicum maximum* cv. Mombaza at Yasothon Province, during April 2009 – April 2010. The experimental design was complete randomized design with 4 replications. Four treatments were 0 kg rai⁻¹ (group 1), 25 kg rai⁻¹ top dress 15-15-15 fertilizer at planting (group 2), 25 kg rai⁻¹ top dress 15-15-15 fertilizer at planting and 25 kg rai⁻¹ before 1 month of flowering (group 3) and 50 kg rai⁻¹ top dress 15-15-15 fertilizer at planting (group 4).

The results showed that the highest seed yield, 129.9 kg rai⁻¹, were obtained from group 3 while group 4, 2 and 1 were 63.28, 54.49 and 49.19 kg rai⁻¹, respectively. From this experiment, high quality of seed was obtained from all group and had 78.33–79.67 % germination rate, 99.07–99.58 % purity, and 1.606-1.620 grams per 1,000 seed.

Keywords: Seed yield *Panicum maximum* cv. Mombaza Mixed fertilizer plants

---

Technical Document : 55(2)-0214-090

¹ Sakonnakhorn Animal Nutrition Development Station , Sakonnakhorn

² Yasothon Animal Nutrition Development Station , Yasothon

³ Department of Livestock Development, Bangkok

คำนำ

หญ้ากินนีสีม่วง (*Panicum maximum* TD 58) เป็นหญ้าอาหารสัตว์ชนิดหนึ่งที่เกษตรกรนิยมปลูกเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ ทำให้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์หญ้ากินนีสีม่วงรวมทั้งหญ้ากินนีสีม่วงสดเพื่อจำหน่ายโดยเกษตรกรเกิดขึ้น แต่จากการที่มีการระบาดของโรคใบจุดในหญ้ากินนีสีม่วงในหลายพื้นที่ในปี พ.ศ. 2551 และมีความรุนแรงมากขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการปลูกเพื่อผลิตเมล็ดและตัดหญ้ากินนีสีม่วงสดเพื่อจำหน่าย ทำให้กองอาหารสัตว์ต้องหาหญ้าอาหารสัตว์ชนิดใหม่ที่มีความต้านทานหรือทนต่อโรคดังกล่าว รวมทั้งมีลักษณะทางพฤกษศาสตร์และมีการจัดการที่ไม่แตกต่างจากหญ้ากินนีสีม่วงมากนักมาทดแทน ซึ่งพบว่า หญ้ากินนีมอมบาซา (*P. maximum* cv. Mombaza) เป็นหญ้าในตระกูลเดียวกันกับหญ้ากินนีสีม่วง สามารถทนต่อโรคใบจุดได้ อีกทั้งยังมีเจริญเติบโตดีกว่า ให้ผลผลิตในรูปสดสูง ติดเมล็ดดีและมีผลผลิตเมล็ดพันธุ์สูง เหมาะที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเพื่อจำหน่ายได้ แต่การจะทำให้หญ้ากินนีมอมบาซาให้ผลผลิตสูงทั้งในรูปของหญ้าสดและเมล็ดพันธุ์นั้น จำเป็นต้องมีการใส่ปุ๋ยที่มีธาตุอาหารตามที่พืชต้องการและใส่ให้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพราะตั้งแต่เริ่มปลูก ออกดอก ติดเมล็ดจนถึงเก็บเกี่ยว พืชจะมีความต้องการธาตุอาหารแตกต่างกัน เห็นได้จากการศึกษาในหญ้ารูซี่ของจอร์จตัน และคณะ (2528) ที่พบว่า การใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง คือ ช่วงพร้อมปลูกและช่วงหญ้ารูซี่เริ่มแทงช่อดอก ทำให้ได้ผลผลิตเมล็ดหญ้ารูซี่มากกว่าการใส่ปุ๋ยอัตราเท่ากันในช่วงพร้อมปลูกเพียงครั้งเดียว สำหรับการใส่ปุ๋ยเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์เพื่อจำหน่ายโดยเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดยโสธรนั้น พบว่า เกษตรกรนิยมใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 เพราะเป็นปุ๋ยที่ใช้ใส่ในนาข้าวและหาซื้อได้ง่าย การใส่ปุ๋ยในนาข้าว เกษตรกรจะใส่ 2 ครั้ง คือ ช่วงเริ่มปลูกและช่วงก่อนข้าวตั้งท้อง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้หากสามารถนำมาใช้ในการผลิตหญ้ากินนีมอมบาซาได้ ด้วย จะทำให้เกษตรกรมีการยอมรับได้ง่าย ดังนั้น จึงได้ทำการศึกษาผลของอัตราปุ๋ยสูตร 15-15-15 และระยะเวลาการใส่ปุ๋ยที่มีต่อผลผลิตและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์หญ้ากินนีมอมบาซา เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและแนะนำเกษตรกรให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อการจำหน่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

ดำเนินการทดลองที่สถานีพัฒนาอาหารสัตว์ยโสธร จังหวัดยโสธร ระหว่างเดือนเมษายน 2552 ถึงเดือนเมษายน 2553 วางแผนการทดลองแบบ Complete Randomized Design มี 4 ซ้ำ ประกอบด้วย 4 สิ่งทดลอง ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ไม่ใส่ปุ๋ย สูตร 15-15-15

กลุ่มที่ 2 ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 พร้อมปลูกอัตรา 25 กิโลกรัม/ไร่

กลุ่มที่ 3 ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 จำนวน 2 ครั้ง คือ ใส่พร้อมปลูกอัตรา 25 กิโลกรัม/ไร่ และใส่ช่วงก่อนออกดอก อัตรา 25 กิโลกรัม/ไร่

กลุ่มที่ 4 ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 พร้อมปลูกอัตรา 50 กิโลกรัม/ไร่

การเตรียมแปลงทดลอง ไถพรวนดินจนร่วนและปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ แบ่งเป็นแปลงย่อยขนาด 4x6 เมตร จำนวน 16 แปลง

การปลูก ปลูกด้วยต้นกล้า อายุ 34 วัน ในแปลงทดลองที่เตรียมไว้ ใช้ระยะปลูก 80 X 100 ซม. โดยปลูกหลุมละ 2-3 ต้น (ปลูกวันที่ 26 มิถุนายน 2552)

การใส่ปุ๋ย ใส่ปุ๋ยคอกรองพื้นอัตรา 2 ตัน/ไร่ ก่อนปลูกหญ้าประมาณ 4 สัปดาห์ เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและปรับปรุงโครงสร้างของดิน สำหรับปุ๋ยสูตร 15-15-15 ใส่ตามอัตราและระยะเวลาต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการทดลองโดยในส่วนของกลุ่มที่ 3 จะใส่ระยะก่อนหญ้าออกดอกประมาณ 1 เดือน (วันที่ 8 กันยายน 2552)

การเก็บข้อมูล เก็บตัวอย่างดินก่อนปลูกและเมื่อสิ้นสุดการทดลอง เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ปริมาณอินทรีย์วัตถุ ฟอสฟอรัสที่ใช้ประโยชน์ได้ (Available P) และโพแทสเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ (Exchangeable K)

- สุ่มนับจำนวนหน่อต่อกอ และใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 (วันที่ 7 กันยายน 2552)
- เริ่มออกดอก วัดความสูงของลำต้น (วันที่ 2 - 4 ตุลาคม 2552)
- นับจำนวนก้านช่อดอกแต่ละกอ และมัดช่อดอก (วันที่ 15-16 ตุลาคม 2552)
- เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ (วันที่ 20-29 ตุลาคม 2552) โดยเมื่อสังเกตว่าต้นหญ้าเริ่มแทงช่อดอก ประมาณ 50 % ของทั้งแปลง ทำการมัดช่อดอกเพื่อป้องกันไม่ให้ก้านช่อดอกหักและสะดวกในการเคาะเมล็ด หลังจากมัดช่อดอกแล้วประมาณ 1 สัปดาห์ เคาะเมล็ดจนกระทั่งเมล็ดร่วงจากช่อดอกทั้งหมด นำเมล็ดที่ได้มาผึ่งไว้ในที่ร่มเป็นเวลา 2 วัน และนำออกผึ่งแดด จนกระทั่งสังเกตเห็นเมล็ดแห้งดีแล้วจึงนำมาทำความสะอาดเบื้องต้นโดยการผัด ชั่งน้ำหนักเมล็ดที่ได้ แล้วนำมาคำนวณปรับเป็นน้ำหนักเมล็ดพันธุ์ที่ความชื้น 10 เปอร์เซ็นต์ เก็บตัวอย่างเมล็ดพันธุ์หญ้าจากทุกแปลงเพื่อตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ได้แก่ ความบริสุทธิ์ ความชื้น ความงอก และน้ำหนัก 1,000 เมล็ด ตามวิธีการทดสอบของ ISTA (The International Seed Testing Association, 1999) ที่ใช้ทดสอบเมล็ดพันธุ์หญ้างินนี้

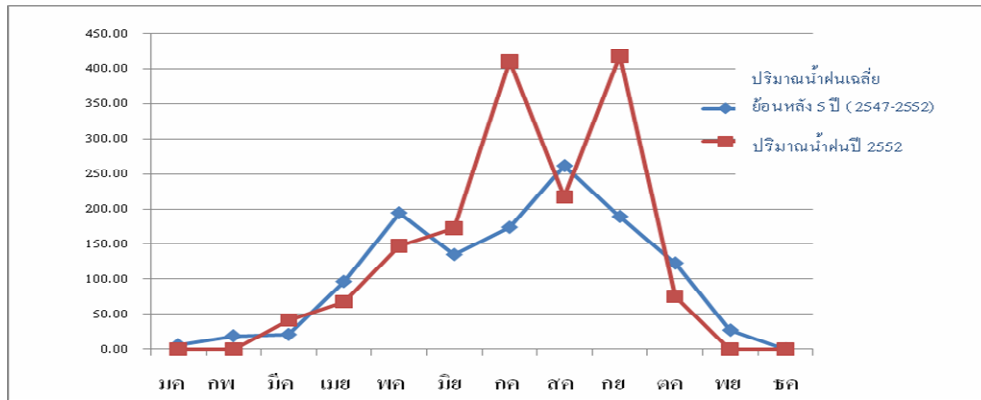
วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยวิธี Analysis of Variance ของการทดลองแบบ Complete Randomized Design และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย Orthogonal contrast

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ปริมาณน้ำฝน

ปริมาณน้ำฝนตลอดปี ในปี 2552 พบว่า มีค่าเท่ากับ 1,550.04 มิลลิเมตร โดยเริ่มมีฝนตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ต่อเนื่องจนถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเริ่มมากขึ้นตั้งแต่เดือนพฤษภาคมและมากที่สุดในเดือนกรกฎาคมและเดือนกันยายน ส่วนเดือนตุลาคมซึ่งเป็นช่วงติดเมล็ดและเก็บเกี่ยวมีปริมาณน้ำฝนเพียงเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลปริมาณน้ำฝนย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ปี 2547 ถึง 2551 ที่มีเฉลี่ย 1,246.85 มิลลิเมตร ดังแสดงในภาพที่ 1 จะเห็นว่า ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในแต่ละเดือนมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยในช่วงฤดูปลูก คือ เดือนพฤษภาคม ปริมาณน้ำฝนในปีที่ทำการทดลองจะมีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยแต่หลังจากที่เริ่มปลูกหญ้าแล้วประมาณ 1 เดือน ปริมาณน้ำฝนในเดือนกรกฎาคมจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยประมาณ 2 เท่า ส่งผลให้หญ้างินนิมอมบาชาเจริญเติบโตเร็วมาก อย่างไรก็ตาม ในเดือนสิงหาคมฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานและมีปริมาณน้ำฝนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนเดือนกันยายนซึ่งหญ้างินนิมอมบาชาเริ่มตั้งท้องและเป็นช่วงเวลาการใส่ปุ๋ยพอดี มีปริมาณน้ำฝน 418 มิลลิเมตร ซึ่งสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

ภาพที่ 1 ปริมาณน้ำฝนปี 2552 และเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (ตั้งแต่ปี 2547-2551)

ที่มา: รายงานอุตุนิยมวิทยา สถานีวัดน้ำฝนคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

คุณสมบัติทางเคมีของดิน

ดินในแปลงทดลองที่สถานีพัฒนาอาหารสัตว์ยโสธร จังหวัดยโสธร มีลักษณะเป็นดินเหนียว ผลการวิเคราะห์ก่อนการทดลองพบว่า ดินมีค่าความเป็นกรด-ด่าง เท่ากับ 5.0 ซึ่งมีปฏิกิริยาเป็นกรดจัด-กรดแก่ มีค่าอินทรีย์วัตถุต่ำมาก-ค่อนข้างต่ำ มีธาตุฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ได้ปานกลางถึงค่อนข้างสูงและธาตุโพแทสเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ต่ำมาก เมื่อสิ้นสุดการทดลอง พบว่า อินทรีย์วัตถุมีปริมาณลดลง แสดงว่า พืชใช้ธาตุอาหารส่วนหนึ่งจากอินทรีย์วัตถุต่างๆในดินเพื่อการเจริญเติบโต สอดคล้องกับการทดลองของ ฉายแสงและคณะ (2551) ที่ทดลองในพื้นที่จังหวัดลำปางและขอนแก่น ส่วนค่าฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ได้และโพแทสเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ของดินก่อนและเมื่อสิ้นสุดการทดลองมีค่าไม่แตกต่างกัน

ตาราง 1 ส่วนประกอบทางเคมีของดินบริเวณที่ทำการทดลอง

กลุ่มทดลอง	คุณสมบัติทางเคมีของดิน			
	pH	OM %	Avail.P (ppm)	Exch.K (ppm)
ก่อนทดลอง	5.0	0.90	14.00	13.00
หลังการทดลอง				
ไม่ใส่ปุ๋ย	5.0	0.42	15.25	11.00
15-15-15= 25 กก./ไร่ ^{1/}	5.0	0.41	16.00	15.50
15-15-15= 25 กก./ไร่ ^{1/} , 25 กก./ไร่ ^{2/}	4.9	0.40	16.25	13.50
15-15-15= 50 กก./ไร่ ^{1/}	4.9	0.39	17.00	15.70
% CV	3.4	24.0	14.4	12.4

หมายเหตุ ^{1/} ใส่ช่วงพร้อมปลูก

^{2/} ใส่ช่วงเริ่มตั้งท้องหรือก่อนออกดอกประมาณ 1 เดือน

ความสูงของต้นหญ้ากินนีอมบาศา

เมื่อไม่มีการใส่ปุ๋ย พบว่า หญ้ากินนีอมบาศามีความสูง 188.8 เซนติเมตร ซึ่งต่ำกว่าและแตกต่างกับกลุ่มที่มีการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ที่มีความสูงระหว่าง 194.9-195.5 เซนติเมตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ทั้งนี้เนื่องจากการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ทำให้หญ้าได้รับธาตุอาหารหลัก 3 ชนิดคือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัสและโพแทสเซียม ที่ช่วยให้หญ้ามามีการเจริญเติบโตดี และเมื่อเปรียบเทียบความสูงของหญ้ากินนีอมบาศา

ซาระหว่างกลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 พบว่า ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ ($P>0.05$) โดยมีความสูงอยู่ในช่วง 194.9-195.5 เซนติเมตร

ตาราง 2 การเจริญเติบโตของหญ้ากินนีมอมบาซาเมื่อใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในอัตราและช่วงเวลาต่างๆ

ลักษณะ	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
ความสูงของต้น (เซนติเมตร)	188.8 ^b	194.9 ^a	195.5 ^a	195.3 ^a
จำนวนหน่อตอก	11.80 ^c	15.83 ^b	15.66 ^b	22.70 ^a
จำนวนช่อดอกตอก	5.77 ^b	12.22 ^a	12.48 ^a	13.56 ^a

หมายเหตุ: ตัวเลขที่กำกับด้วยตัวอักษร abcd ที่ต่างกันในแถวเดียวกัน แสดงว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ โดย Orthogonal contrast ที่ ระดับความเชื่อมั่น 95 ($P<0.05$)

จำนวนหน่อตอก

จำนวนหน่อหรือต้นตอกของหญ้ากินนีมอมบาซาที่ไม่ใส่ปุ๋ยในกลุ่มที่ 1 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.80 หน่อตอก ซึ่งต่ำกว่าและแตกต่างกับกลุ่มที่ 2-4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.05$) โดยที่การใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ 1 ครั้งพร้อมปลูกมีจำนวนหน่อตอกไม่แตกต่างทางสถิติกับกลุ่มที่ 3 ที่ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง คือ พร้อมปลูกและช่วงก่อนออกดอก รวมอัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีค่าอยู่ในช่วง 15.66-15.83 หน่อตอก เมื่อเปรียบเทียบการใส่ปุ๋ยอัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ระหว่างการแบ่งใส่ 2 ครั้ง ในกลุ่มที่ 3 กับใส่เพียงครั้งเดียวในกลุ่มที่ 4 พบว่า การใส่ช่วงพร้อมปลูกเพียงครั้งเดียว หญ้ากินนีมอมบามีจำนวนหน่อตอกเท่ากับ 22.70 ซึ่งมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และแตกต่างกับกลุ่มที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.05$) การทดลองนี้แสดงให้เห็นว่าการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ พร้อมปลูกมีผลต่อการเพิ่มจำนวนแขนงตอกของหญ้ากินนีมอมบาซา ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาในหญ้ากินนีสีม่วงที่พบว่า การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนและปุ๋ยฟอสฟอรัสเพิ่มขึ้น ทำให้จำนวนหน่อตอกของหญ้ากินนีสีม่วงเพิ่มขึ้น (สมศักดิ์และคณะ, 2542 และ วิรัชและคณะ, 2540) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานของฉายแสงและคณะ (2547) ที่พบว่า หญ้าเนเปียร์แคระจะมีจำนวนหน่อเพิ่มขึ้นตามอัตราปุ๋ยไนโตรเจนที่เพิ่มขึ้น และระยะเวลาการใส่ปุ๋ยทั้งการแบ่งใส่ 3 ครั้งและแบ่งใส่ทุกครั้งไม่มีผลกระทบต่อจำนวนหน่อของหญ้าเนเปียร์แคระ และในกรณีของข้าวก็พบว่า การที่ข้าวได้รับธาตุไนโตรเจนในระดับที่เพียงพอในช่วงระยะการตั้งตัวจนถึงการแตกกอจะทำให้ข้าวมีการแตกกอมากขึ้น มีพื้นที่ใบมากขึ้นและทำให้ได้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น (Lee et al, 2007)

จากผลการทดลองนี้แสดงให้เห็นว่า จำนวนหน่อตอกของหญ้ากินนีมอมบาซาตอบสนองต่อการเพิ่มของอัตราปุ๋ยโดยเฉพาะธาตุไนโตรเจนที่เป็นองค์ประกอบของโปรตีนสำหรับการแบ่งเซลล์ ขยายยึดยอด และขยายใบกิ่งก้านสาขา (ถวิล, 2531)

จำนวนช่อดอกตอก

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า หญ้ากินนีมอมบาซาจากแปลงทดลองในกลุ่มที่ 2-4 มีจำนวนช่อดอกตอกไม่แตกต่างกันทางสถิติ โดยมีค่าอยู่ในช่วง 12.22-13.56 ช่อดอกตอก และมีค่าสูงกว่าและแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.05$) กับหญ้ากินนีมอมบาซากกลุ่มที่ 1 ที่ไม่ใส่ปุ๋ยที่มีจำนวนช่อดอกตอกต่ำสุด คือ 5.77 ซึ่งในกรณีของข้าวพบว่า การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนให้ตรงกับวันเวลาที่ข้าวสร้างรวงอ่อนจริง โดยสังเกตจากการเกิดตุ่มของช่อดอกอ่อนที่ขอบบนสุดของลำต้นซึ่งต่อมาจะเจริญเป็นช่อดอก สำหรับการเลือกช่วงเวลาใส่ปุ๋ยไนโตรเจนที่ควรใส่ให้ตรงกับช่วงเกิดตุ่มของช่อดอกอ่อนพอดีนั้น เพราะจะทำให้เกิดรวงข้าวที่มีกิ่งแขนงของช่อดอกถี่และมีเมล็ดมาก แต่ถ้าใส่ล่าช้าเกินไปจนตุ่มช่อดอกอ่อนเจริญไปเป็นช่อดอกอ่อนแล้วปุ๋ยที่ใส่จะไม่ช่วยเพิ่มเมล็ดได้อีก แต่จะไปกระตุ้นให้เกิดการแตกแขนงที่โคนต้นทำให้คาร์โบไฮเดรตที่พืชสร้างขึ้นต้องถูกนำไปใช้ตามส่วนต่างๆ แทนที่จะไปสะสมอยู่ในเมล็ด ส่งผลให้ผลผลิตเมล็ดข้าวไม่สูงเท่าที่ควรได้ (คณะวิศวกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร, 2553)

ผลผลิตเมล็ดพันธุ์

ผลผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ของหญ้ากินนีมอมบาชาในกลุ่มที่ 1 ที่ไม่ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 จะมีผลผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ 49.19 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าและแตกต่างกับกลุ่มที่ 2-4 ที่มีการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในอัตราที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) โดยกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 4 ที่ใส่ปุ๋ยเพียงครั้งเดียวเหมือนกัน พร้อมปลูกแต่อัตราต่างกัน คือ 25 กิโลกรัมต่อไร่กับ 50 กิโลกรัมต่อไร่ พบว่า มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ไม่แตกต่างกันทางสถิติ มีปริมาณเท่ากับ 59.45 และ 63.28 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ ขณะที่การใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ แบ่งใส่เท่ากัน 2 ครั้ง คือ พร้อมปลูกกับช่วงก่อนออกดอก มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์สูงสุด คือ 129.9 กิโลกรัมต่อไร่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนในครั้งที่ 2 ที่เป็นช่วงก่อนออกดอก เป็นช่วงเกิดตุ่มของช่อดอกอ่อนพอดี จึงทำให้เกิดช่อดอกที่มีกิ่งแขนงของช่อดอกถี่และติดเมล็ดได้มาก (คณะวิศวกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร, 2553)

ตาราง 3 ผลผลิตและคุณภาพเมล็ดพันธุ์หญ้ากินนีมอมบาชาเมื่อใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในอัตราและ ช่วงเวลา ต่างๆ

ลักษณะ	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
ผลผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ (กก./ไร่)	49.19 ^c	59.45 ^b	129.9 ^a	63.28 ^b
คุณภาพเมล็ดพันธุ์				
ความบริสุทธิ์ (%)	99.57	99.58	99.07	99.43
น้ำหนัก 1,000 เมล็ด (กรัม)	1.620	1.612	1.612	1.606
ความงอกของเมล็ด (%)	79.33	78.33	79.67	79.00
ความชื้นของเมล็ด (%)	9.00	8.90	8.77	8.90

หมายเหตุ ตัวเลขที่กำกับด้วยตัวอักษร abcd ที่ต่างกันในแถวเดียวกัน แสดงว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ โดย Orthogonal contrast ที่ ระดับความเชื่อมั่น 95 ($P < 0.05$)

คุณภาพเมล็ดพันธุ์

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นได้ว่า ความบริสุทธิ์ น้ำหนัก 1,000 เมล็ด เปอร์เซ็นต์ความงอกและความชื้นของเมล็ดหญ้ากินนีมอมบาชาจากทุกกลุ่มการทดลอง มีค่าไม่แตกต่างกันทางสถิติ ($P > 0.05$) โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 99.07-99.58 %, 1.606-1.620 กรัม, 78.33-79.67% และ 8.77-9.00% ตามลำดับผลการทดลองที่ได้สอดคล้องกับรายงานของ สมศักดิ์และคณะ (2542) ที่รายงานว่า การใส่ปุ๋ยไนโตรเจนและฟอสฟอรัสแก่หญ้ากินนีสีม่วงที่ปลูกในจังหวัดเพชรบุรี ไม่มีผลต่อความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์

การใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในอัตรา 25 กับ 50 กิโลกรัมต่อไร่ โดยการใส่ครั้งเดียวเป็นปุ๋ยรองพื้นพร้อมปลูกหรือจะแบ่งใส่ 2 ครั้ง ก็ไม่มีผลกระทบต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์หญ้ากินนีมอมบาชา เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการทดลองจัดว่ามีคุณภาพดี เนื่องจากเป็นเมล็ดที่ผ่านการปรับปรุงสภาพที่โรงงานแล้ว ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของเมล็ดพันธุ์หญ้ากินนีสีม่วง ที่กำหนดให้เมล็ดพันธุ์กินนีสีม่วงมีความบริสุทธิ์ไม่ต่ำกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ ตามเกณฑ์มาตรฐานของกองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ (กองอาหารสัตว์, 2543)

สรุปผลการทดลอง

การทดลองเพื่อศึกษาผลของการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในอัตราต่างๆ และช่วงเวลาการใส่ที่ต่างกันต่อผลผลิตและคุณภาพเมล็ดพันธุ์ของหญ้ากินนีมอมบาชา สรุปได้ว่า

1. การใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ โดยการแบ่งใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง คือใส่เป็นปุ๋ยรองพื้นพร้อมปลูกและใส่ช่วงก่อนหญ้ากินนีมอมบาชาออกดอกประมาณ 1 เดือน โดยใส่ครั้งละ 25 กิโลกรัมต่อไร่ จะได้

ผลผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ 129.9 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งมากกว่าการใส่ปุ๋ยปริมาณเท่ากันแต่ใส่ในช่วงรองพื้นพร้อมปลูกเพียงครั้งเดียว

2. คุณภาพเมล็ดพันธุ์หญ้ากินนีมอมบาซาที่ได้มีคุณภาพดี คือ มีความงอก และความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ อยู่ระหว่าง 78.33-79.67 และ 99.07-99.58 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ มีความชื้นไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ และมีน้ำหนัก 1,000 เมล็ดอยู่ระหว่าง 1.606-1.620 กรัม

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาที่ดิน. 2553. คู่มือการพัฒนาที่ดินสำหรับหมอดินอาสาและเกษตรกร. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กองอาหารสัตว์. 2543. มาตรฐานเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์ของกองอาหารสัตว์. เอกสารอัดสำเนา. กองอาหารสัตว์.
- คณะวิศวกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร. 2553. ความอุดมสมบูรณ์ของดิน. แหล่งที่มา: <http://courseware.rmutl.ac.th/courses/53/unit1601.htm>. 4 มิถุนายน 2555.
- จूरรัตน์ สัจจิตานนท์ กานดา นาคมนิ สิงห์ ไชยวงศ์ และชาญชัย มณีดุล. อัตราปุ๋ยไนโตรเจนและวิธีการใส่ปุ๋ยที่มีต่อผลผลิตเมล็ดพันธุ์หญ้ารูซี. รายงานผลการวิจัยประจำปี 2528. กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 151-163.
- ฉายแสง ไผ่แก้ว พิมพาพร พลเสน วีระพล พูนพิพัฒน์ วิรัช สุขสรอายุ กานดา นาคมนิ เกียรติศักดิ์ กล้าเอม ไพบูลย์ พลบุญ สุภัญญา คำพะแย ศุภวันจักรี ดอนไสว และ ศุภลักษณ์ ศรีจันดี. 2551. การพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์กินนีมอมบาซาเพื่อการส่งออก. กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์.
- ฉายแสง ไผ่แก้ว วีระพล พูนพิพัฒน์ รัชดาวรรณ พูนพิพัฒน์ และเสน่ห์ กุลนะ. 2547. ผลของอัตราปุ๋ยและระยะเวลาการใส่ปุ๋ยที่มีต่อผลผลิตและส่วนประกอบทางเคมีของหญ้าเนเปียร์แคระในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย. รายงานผลการวิจัยประจำปี 2547. กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 45-54.
- ถวิล ครุฑกุล. 2531. ดิน-ปุ๋ย เพื่อการเพาะปลูก. บัณฑิตการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร.
- ไพบูลย์ พลบุญ วัฒนาวรรณ ศรีสมพร ปริญญา จเรรัชต์ สุภัญญา คำพะแย. 2550. ศึกษาการผลิตเมล็ดพันธุ์หญ้าฟลิแคทูล์มของเกษตรกรจังหวัดยโสธร. รายงานผลการวิจัยประจำปี 2550. กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 151-163.
- ไพบูลย์ พลบุญ และ ศุภวันจักรี ดอนไสว, 2553. ผลของการใส่ปุ๋ยไนโตรเจนในระยะก่อนออกดอกต่อผลผลิตและคุณภาพหญ้ากินนีมอมบาซา. รายงานผลการวิจัยประจำปี 2553. กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 227-237.
- วิรัช สุขสรอายุ จีรพัฒน์ วงศ์พิพัฒน์ และ เถลิงศักดิ์ โนนทรวงศ์. 2540. การตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจนและฟอสฟอรัสของหญ้ากินนีสีม่วงในดินชุดอุบลบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้. รายงานผลการวิจัยประจำปี 2540. กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 99-117.
- วีระพล พูนพิพัฒน์ ฉายแสง ไผ่แก้ว วิรัช สุขสรอายุ รัชดาวรรณ พูนพิพัฒน์ ศุภลักษณ์ ศรีจันดี. 2553. ผลของอัตราปุ๋ยไนโตรเจนที่มีต่อผลผลิตและคุณภาพหญ้ากินนีมอมบาซาที่ปลูกในจังหวัดลำปาง. รายงานผลการวิจัยประจำปี 2553. กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 205-217.

สมศักดิ์ เกาทอง วิรัช สุขสรอายุ และวีระศักดิ์ จิโนแสง.2542. การเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์หญ้ากินนีสีม่วง (3) อิทธิพลของปุ๋ยไนโตรเจนและฟอสฟอรัสที่มีต่อผลผลิตและคุณภาพเมล็ดพันธุ์หญ้ากินนีสีม่วง. รายงานผลงานวิจัย ประจำปี 2542. กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 120 – 131.

ISTA, 1999. International rules for seed testing. Seed science and Technology.

Lin . X. Q., D. F. Zhu, H. Z. Chen, S. H. Cheng and N. Uphoff.2007. **Effects of Different Nitrogen Fertilizer Levels on Fe, Mn, Cu and Zn Concentrations in Shoot and Grain Quality in Rice (*Oryza sativa*)** . Rice Science, 2007, 14(4): 289-294 p